

Мирјана Савић
Музејски саветник, историчар
Народни музеј Краљево
Немања Трифуновић
Кустос, историчар
Народни музеј Краљево

УДК 930.85(497.11)
070 НАША ПРОШЛОСТ

ЧАСОПИС *НАША ПРОШЛОСТ* У НАУЧНОЈ И КУЛТУРОЛОШКОЈ ПАНОРАМИ СРБИЈЕ

Апстракт: Текст се односи на мотиве покретања часописа *Наша прошлост* 1964. године, разлоге дисконтинуитета у публикавању, као и на измене у издавачкој и уређивачкој концепцији. Промене су биле резултат политичких одлука и административних преуређења, последице економских превирања или нужност повиновања друштвеним кретањима. Упркос свему, током протеклих 56 година издата су 22 броја часописа *Наша прошлост*, у којима је публиковано 354 научних чланака, прилога и приказа. У раду су анализирани структура чланака, утицаји на дефинисање културолошко-научне физиономије краљевачког региона и етапе израстања до национално препознатљивог и у области друштвених наука категорисаног часописа.

Кључне речи: часопис, *Наша прошлост*, обнова, забрана, Краљево, архив, музеј

Часопис *Наша прошлост* је током протеклих деценија постао својеврсни симбол препознавања Народног музеја Краљево и Историјског архива Краљево у научној јавности. У оквиру Правилника о категоризацији научних часописа сврстан је на листу

бодованих часописа (М53). Турбулентан пут од настанка 1964. до данас био је испуњен прекидима и обновама, променама и доследношћу, подршкама и забранама. Ако се узме у обзир да се прекидом континуитета у излажењу часописа сматра ако се прескочи једна година, током 56 година, од првог броја до данас, часопис *Наша прошлост* имао је пет прекида у излажењу: 1965-1966, 1975-1985, 1990-1991, 1993-2004. и 2016-2018.¹

Стручни часопис Среза Краљево

Краљево је од 1. јануара 1963. било центар среза који је обухватао општине: Александровац, Брус, Варварин, Велика Дренова, Велики Шиљеговац, Врњачка Бања, Горњи Милановац, Краљево, Крушевац, Лучани, Чачак, Тићевац, Мрчајевци, Нови Пазар, Рашка, Сјеница, Трстеник, Тутин и Ушће.² Среске установе културе су 1964. у свих 19 општина запошљавале 293 радника, од којих је свега 28 било са високом стручном спремом, 23 са вишом, 85 са средњом стручном спремом, 110 са основном школом, 39 са непотпуном основном школом и осам без основне школе. Већина радника је у установе културе прешла из других установа и организација.³ Деценију након оснивања Градског музеја Ранковићево, 27. децембра 1960. основан је Архив у Краљеву у оквиру Народног одбора среза Краљево. У надлежност Скупштине општине Краљево прелази 1964. и мења назив у Историјски архив Краљево.⁴ Залагањем Мирољуба Спасојевића, директора краљевачког архива, исте године покренут је часопис *Наша прошлост*, првобитно замишљен да излази тромесечно. Први број је штампан у јануару 1964. године, у издању Друштва историчара среза Краљево и Историјског архива из Краљева. Разлози за покретање часописа огледали су се у потреби објављивања прилога из регионалне историје, јер у југословенској историографији није постојала ниједна обимнија научна монографија о овом подручју. У обраћању редакције наглашен је крајњи циљ, да се преко расправа и чланака систематизују научно релевантне чињенице „разбацане по архивима наше земље, музејима, нашој и страној литератури“, што би био почетни корак у настанку монографија Краљева, Крушевца, Новог Пазара, Чачка и других места у срезу.⁵ У ретким градовима Србије пракса

¹ *Наша прошлост*, ISSN 0550-4317; UDK 93/94

² *Водич Историјског архива Краљево*, Краљево, 2010, 52. (Даље: *Водич Историјског архива Краљево*)

³ Историјски архив Краљево, Културно просветна заједница општине Краљево, *Записник са седнице Секретаријата општинског одбора КПЗ општине Краљево*, 8. децембар 1976. (Даље: ИАК, КПЗ, Записник...)

⁴ *Водич Историјског архива Краљево*, 8.

⁵ *Наша прошлост*, I, Историјски архив Краљево, Друштво историчара Среза Краљево, Краљево, 1964.

издавања стручних часописа музеја или архива заживела је нешто раније, као што је случај са *Лесковачким зборником* Народног музеја Лесковац, чије издавање је започето 1961, или часописом *Информатор* Историјског архива у Панчеву, покренутим 1963. Међутим, већ након првог објављеног броја часописа *Наша прошлост* 1/1964, уследио је први једногодишњи прекид 1965-1966. Међу разлозима је и чињеница да су запослени у краљевачком архиву заједно са борацким организацијама били ангажовани на писању монографија и хроника појединих насеља, као и на прикупљању и објављивању мемоарске грађе о НОБ-у, што се одразило на динамику издавања часописа. У том периоду краљевачки архив запошљава осам службеника, од којих само двојицу са високом стручном спремом и једног са вишом, што је било недовољно за замашан обим започетих активности.⁶

Од обнове до забране

Укидањем срезова у Србији 1967. године престао је да постоји и Краљевачки срез. Исте године, формирана је општина Краљево са данашњим подручјем.⁷ Стога, Историјски архив Краљево 1967. и 1968. самостално издаје два двоброја часописа *Наша прошлост* 1-2 /1967. и 1-2/1968, са поднасловом *Историјска ревија*, обogaђена црно-белим фотографијама и илустрацијама. У првом двоброју садржај је подељен на четири целине: Чланци и расправе, Мањи прилози, Дискусија и Прикази и белешке. Други двоброј чиниле су две целине - Чланци и Прикази. Међу ауторима текстова били су тадашњи и потоњи професори на универзитетима широм СФРЈ, међу којима Богумил Храбак, Гојко Десница, Коста Милутиновић, Бранко Бошковић и др. Велика пажња је придавана приказима објављених монографија, које су веома пажљиво ишчитаване и детаљно тумачене. Посебно су до танчина прегледани, исправљани или критиковани текстови, чак и делови реченица, који су се односили на датуме, активности и актере НОБ-а. Приказ књиге Милије Маликовића, *Рашика и њено привредно подручје с освртом на НОП у долини Ибра 1941-1945*, довео је до дискусије између аутора књиге и Бранка Бошковића, аутора приказа, због неслагања око утврђивања датума, броја учесника и других чињеница везаних за НОП. Своје тврдње поткрепљивали су наводећи и преиспитујући документарне и наративне изворе, што је драгоцен допринос сагледавању и критици извора за овај период. Недовољан број стручњака на краљевачкој научној и културној сцени, отежавао је одржавање континуитета у прикупљању радова. На подручју Краљева је у установама и организацијама културе 1970. био 71 радник, од којих свега 15,5% са високом стручном спремом,

⁶ Водич Историјског архива Краљево, 9.

⁷ Исто, 52.

односно 11 запослених. Пет година касније, од 95 радника у култури, 22,1% је било факултетски образовано, односно 21 запослен.⁸ Зато долази до парадокса – да часопис *Наша прошлост*, са поднасловом *Годишњак Историјског архива у Краљево*, од 1969. до 1974. излази двогодишње (1969-1970, 1971-1972, 1973-1974). Текстови су се односили на теме из националне историје, с посебним акцентом на различите историјске периоде краљевачког, новопазарског, чачанског и гружанског краја, као и на цркве, архитектуру, прве интелектуалке у Црној Гори, упутства о чувању жигова и печата итд.

Уређивачки одбор се ослањао на запослене у другим градским институцијама културе, тако да је од самог почетка сарадња око настанка часописа између краљевачког архива и Народног музеја Краљево била неминовна и вишеструка. Мирољуб Спасојевић, директор Историјског архива Краљево, од 1967. је издавао часопис уз подршку редакције у којој су, поред Милутина Ерчевића и Јована Марковића, представника надлежних градских органа Општине Краљево, били и Владимир Бережнов, архивиста, Мирослав Стаменовић, историчар у Народном музеју Краљево, и Радомир Станић, историчар уметности и директор Завода за заштиту споменика културе Краљево, основаног две године раније. Поводом припреме двоброја часописа *Наша прошлост* 1-2/ 1968, редакција добија прву жену за члана - Марију Урошевић, етнолога Народног музеја Краљево. Од 1969. петочлавној редакцији придружују се др Бранко Бошковић, доцент на Универзитету у Приштини, и др Бранислав Вранешевић, професор историје на Универзитету у Новом Саду. Архивски фондови са територије општина Нови Пазар, Сјеница и Тутин били су до 1976. у краљевачком архиву, што је условило блиску сарадњу са тамошњим историчарима и хроничарима. Од 48 објављених текстова од 1969. до 1974. године, о Новом Пазару и околини било је 24% текстова.⁹ Аутори тих чланака били су Ејуп Мушовић, управник Музеја „Рас“ у Новом Пазару, Вукман Ђулафић, историчар и директор ОШ „Свети Сава“ у селу Дојевићи код Новог Пазара, др Скендер Ризај, један од оснивача катедре за историју на Универзитету у Приштини, Миодраг Мијо Радовић, аутор више књига о Новом Пазару и Станко Равић, пуковник ЈНА. Часопис је привлачио пажњу како стручне тако и шире јавности. Будно је праћено какви се оригинални научни текстови и прикази пишу, посебно када су се односили на новију

⁸ ИАК, КПЗ СО Краљево, *Записник са седнице Секретаријата општинског одбора КПЗ општине Краљево*, 8. децембар 1976.

⁹ Због недовољно простора архивски фондови који су се односили на Сјеницу, Тутин и Нови Пазар премештају се из Краљева 1976. у новоотворено Архивско одељење у Новом Пазару. *Водич Историјског архива Краљево*, 9.

историју и тековине НОБ-а. Тих деценије је одбрана југословенства, уз подразумевано неговање братства и јединства, била присутна у цензури многих штампаних публикација, због чега се повремено прибегавало драстичним мерама. Та судбина задесила је и часопис *Наша прошлост*, када је 1975. због политичке искључивости чланова КПЈ дошло до прекида његовог издавања. Повод је био приказ књиге групе аутора „Нови Пазар и околина“ који је на 27 страна написао Вукман Ђулафић. Приказом је, између осталог, обухватио део монографије аутора Мија Радовића *Нови Пазар у револуцији*. Ђулафић је негирао Радовићево тврђење да су у тој средини забележени „дивни примери хуманости и братства, пожртвовања и самопрегора већег броја Муслимана да сачувају Србе од уништења“, тврдећи да је „апсолутна већина Муслимана из Новог Пазара и околине 1941. године дочекала Немце као ослободиоце“ и да „изузимајући један мали број који је припадао напредном покрету и оних који су били за коегзистенцију, за већину Муслимана је било споредно да ли је неко партизан или четник, а главно да је Србин и обратно.“ Такође, оспорио је Радовићеву тврдњу да су два Србина (Андрија Сретеновић и Савотије Јеремић) били прве жртве окупатора, већ да су били жртве муслиманских властодржаца „стављених у службу окупатора и то са добро смишљеном политиком застрашивања и истеривања Срба из Новог Пазара и свих мјешовитих села, па можда и оних иза демаркационе линије, јер су у перспективи сањали о проширењу ‘Велике Албаније’ све до Краљева“.¹⁰ Тужилаштво и суд у Краљеву су заузели став да су ове тврдње неистините, што „очигледно штети братству и јединству наших народа, а поготову на подручју Новог Пазара и његове околине и може изазвати националну и верску мржњу између Срба и Муслимана, а поготову узнемирења јавности на том подручју.“ Суд је сматрао и да: „Оно посебно може нанети штету васпитању омладине код чијег дела може изазвати уверење да је већина Муслимана из Новог Пазара и његове околине 1941. године била непријатељски расположена према српском народу и просто једва дочекала фашистичке окупаторе као некакве ослободиоце.“ Зато је Окружни суд у Краљеву донео одлуку о забрани растурања и фрапантну наредбу о уништењу свих примерака часописа *Наша прошлост*“ год. VIII-IX за 1973/1974. годину, штампаног у краљевачкој штампарији „Слово“ 1975. године.¹¹

¹⁰ Вукман Ђулафић, „Нови Пазар и околина (Новинско-издавачко предузеће „Књижевне новине“, Београд, 1969. године)“, *Наша прошлост*, 1973/1974, Краљево, 1975, 222.

¹¹ Ненад Л. Лајбеншпергер, *Жртве Другог светског рата у политици југословенске државе (1945-1980): докторска дисертација*, Универзитет у Београду: Филозофски факултет, Београд, 2019, 318.

Издавачки подвиг Историјског архива и Народног музеја у Краљеву

У краљевачком архиву је од 1982. деловао Фонд за историју радничког покрета и НОБ-а Краљево и околине чији су оснивачи били СО Краљево, друштвено-политичке организације Краљево и СИЗ културе Краљево, што је наглашавало значај архивске делатности и указивало на потребу презентовања резултата истраживања, кроз монографске и серијске публикације.¹² Након 11 година паузе, 1986. је обновљено издавање часописа *Наша прошлост*, чиме је, испоставиће се, започела плодносна и вишегодишња суиздавачка сарадња Историјског архива Краљево и Народног музеја Краљево. Успостављена је традиција да директори Народног музеја Краљево и Историјског архива Краљево буду издавачи, а до 2008. и одговорни уредници.¹³ Нова серија часописа *Наша прошлост* добија поднаслов *Зборник радова Народног музеја и Историјског архива* и обухвата пет бројева: 1/1986, 2/1987, 3/1988, 4/1989. и након двогодишњег прекида број 5/1992.

Континуитет са претходним циклусом наглашен је прегледом до тада издатих бројева часописа, са библиографијом објављених чланака. Као повод за поновно покретање часописа издавачи су навели „јубиларне годишњице“ – 35 година рада Народног музеја Краљево и 25 година Историјског архива Краљево. Ове две установе културе су током деценијске паузе „материјално и кадровски ојачале“, усталивши активности на заштити културних добара, тако да је објављивање остварених резултата представљало логичан корак у подстицању даљег рада на проучавању баштине краљевачког краја. Прави преседан у том времену представљала је чињеница да су издавачи успели самостално да изнесу настанак прва три броја нове серије *Наша прошлост*, 1/1986, 2/1987 и 3/1988, у тиражу од 500. Публикације су штампане из сопствених средстава издавача, без помоћи било ког СИЗ-а за културу. С обзиром на то да су и Архив и Музеј били надлежни за заштиту културних добара са територије Краљева, Врњачке Бање и Рашке, већи део текстова у часопису био је тематски и регионално омеђен. Поновно покретање часописа окупило је представнике краљевачких установа културе и личности које су, свако у својој области, допринеле даљем унапређењу и побољшању часописа. У потпуности се ослањајући на локалне снаге, оформљена је

¹² Радојица Ћирић, „Тридесет година рада Историјског архива у Краљеву“, *Наша прошлост*, 5, Краљево, 1992, 16.

¹³ Драган Драшковић, директор Музеја, био је издавач и уредник часописа до 2016. Испред Архива до 2008. Радомир Ристић обавља дужности директора, издавача и уредника, а од 2009. до 2015. је уредник часописа. Суиздавачи у истом периоду били су: Далибор Димитријевић (10/2009); Вера Вучковић (11/2010); Војимир Попадић (12/2011, 13/2012, 14/2013) и Милољуб Арсић (15/2014. и 16/2015).

редакција у коју су ушли Благомир Бишевац, директор Историјског архива Краљево, и Милорад Михаиловић, директор Народног музеја Краљево, др Коча Јончић, доктор правних наука и представник утицајних политичких кругова, Милан Матијевић, магистар економије запослен у Привредној комори Краљево, и др Миодраг Петровић, историчар и канонолог. Стеван Арсић Стив, краљевачки сликар, био је задужен за техничку и ликовну опрему, Драгана Типсаревић, библиотекарка и члан редакције часописа „Октобар“ за лектуру, Радоје Анђелић за коректуру, Петар Вулић за превод и ГИРО „Слово“ Краљево за штампу.¹⁴

Већ је први број нове серије показао здраве амбиције издавача да се постигне што већа доступност часописа широј научној јавности, у виду резимеа на енглеском и руском језику, не би ли се резултати истраживања представили и страним истраживачима. У првом броју радови су били тематски подељени на два целине - Расправе и чланке и Прилоге и грађу. Објављених 14 радова односило се на археологију, историју, архивистику, етнологију, историју уметности и конзервацију, уз црно-беле фотографије и цртеже.¹⁵ Од броја 2/1987. установљена је пракса писања резима само на енглеском језику и поред постојеће две, уведена целина - Поводи. Трећи број, издат 1988. године, доноси четврту врсту текстова - Приказе. За четврти број, публикован 1989. делом у склопу редовне динамике, али и поводом обележавања 600 година од Косовског боја, добијена су средства од Републичке заједнице науке, Основне заједнице науке Региона Краљево, СИЗ-а културе и Општине Краљево. Поводом овог значајног националног јубилеја, објављени су радови др Мидрага Петровића *Корени црквенодржавних односа у Србији за време кнеза Лазара* и др Љубомира Дурковића Јакшића, *Прослава петстогодишњице косовске битке у Краљеву и у Жичи*.¹⁶ Пети и последњи број у овој серији, штампан 1992. године, био је посвећен четрдесетогодишњици Народног музеја Краљево и тридесетогодишњици Историјског архива Краљево. Издат је са двогодишњим закашњењем због све учесталијег недостатка финансијских средстава. Чланови редакције били су научни радници др Никола Пантелић, др Марко Поповић, др Миодраг Петровић, др Радош Љушић, др Момчило Исић и директори Архива и Музеја, Радојица Ћирић и Миодраг Михаиловић. Четврти прекид у издавању часописа, у почетку изазван лошим материјалним околностима, а касније другим приоритетима установа издавача, трајао је 11 година, од 1993. до 2004. године.

¹⁴ Реч уредника, *Наша прошлост*, 1, Краљево, 1986.

¹⁵ Slobodan Valović, *Naša prošlost - Zbornik radova Narodnog muzeja i Istorijaskog arhiva u Kraljevu, Informatica museologica*, Vol.17, No 1-4, Zagreb : Muzejski dokumentacioni centar, 1986, 97.

¹⁶ *Наша прошлост*, 4, Краљево, 1989, 7-28.

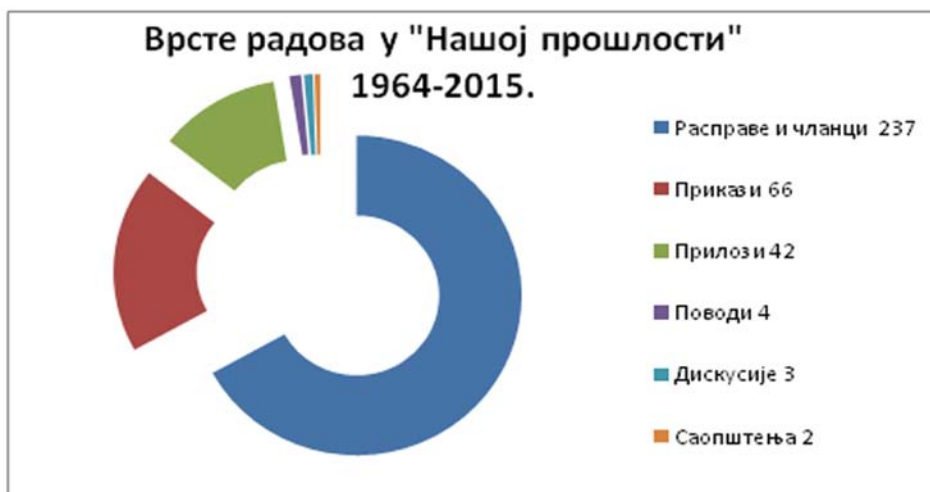
Златно доба *Наше прошлости*

Крајем деведесетих година XX и почетком прве деценије XXI века, Народни музеј Краљево успева да реши питање адаптације музејске зграде, док запосленима у Историјском архиву Краљево полази за руком да среде бројне фондове у депоима зграде у Доситејевој улици, 2004. добивши могућност коришћења просторија за канцеларије у згради преко пута Народног музеја Краљево. Иницијативом двојице историчара, Драгана Драшковића, директора Народног музеја Краљево, и Радомира Ристића, директора Историјског архива Краљево, 2005. године је објављен шести број часописа *Наша прошлост*. Издавачи су одлучили да наставе нумерацију започету 1986. године, а у жељи да нагласе нов почетак, пажњу су поклонили савременим техничким и визуелним решењима, као што су већи формат, корице са илустрацијама, фотографије у боји итд. У уводном обраћању уредници су истакли мотив и циљ поновног покретања часописа: „У Краљеву, поред искусних и проверених, постоје и млади истраживачи који предано и зналачки проучавају локалну историју. Такође, постоји и знатан број научних и стручних прегалаца из других средина који истражују краљевачки крај и догађаје који су у вези са њим у констелацији општих догађаја. Редакција сматра да свима треба пружити могућност да свој рад представе јавности.“¹⁷

Наша прошлост од бр. 6/2005. до броја 16/2015. носи наслов и поднаслов на српском и енглеском језику: *Наша прошлост- Зборник радова* = Our past - Collection of papers. Током овог периода часопис је досегао свој зенит у визуелном и садржајном смислу. Оформљен је круг сарадника из Краљева који су, свако у свом домену, унапредили квалитет часописа. Драган Пешић, редовни професор на Филолошко-уметничком факултету Одсека за примењене и ликовне уметности Катедра за графички дизајн - Универзитета у Крагујевцу дефинисао је препознатљив дизајн и формат часописа; мр Ана Гвозденовић, уредница часописа *Повеља* за есеј и критику, задужена је за лектуру, а мр Наташа Павловић, наставница енглеског језика на Машинском факултету Краљево, за превод. Графичку припрему преузео је Јован Антонић, а штампање „Интерклима“ Врњачка Бања.

Лепеза области заступљених у часопису проширена је темама из музеологије, нумизматике, палеонтологије и физичке антропологије. Радови су разврстани у целине: Расправе и чланци (*Treatises and Articles*), Прилози (*Contributions*) и Прикази (*Book reviews*). Драган Драшковић и Радомир Ристић zaloжили су се да за чланове редакције уз себе окупе угледне стручњаке из различитих установа науке и културе: мр Вера

¹⁷ Реч уредника, *Наша прошлост*, 6, Краљево, 2005.

Богосављевић Петровић (Народни музеј у Београду), др Коста Николић (Институт за савремену историју), др Љубодраг П. Ристић (Балканолошки институт), Вера Филиповић (Архив Србије) и професори др Александар Палавестра, др Радивој Радић и др Мирослав Тимотијевић (Филозофски факултет Универзитета у Београду).

Већ у првом броју обновљене серије 6/2005, имена аутора текстова показују да су уредници успели у намери да на једном месту споје искусне научнике и младе истраживаче, као и некадашње и нове сараднике. Први од 13 текстова под насловом *Српска краљевина у доба првих Немањића*, написала је др Јованка Калић, дописни члан САНУ. Један од аутора био је Богумил Храбак, деценијама раније проверени сарадник часописа *Наша прошлост*. Међу новим ауторима текстова појављује се Владан Виријевић,

тадашњи доцент на Филозофском факултету Универзитета у Приштини. Осталих десет аутора било је из редова кустоса и архивиста краљевачког музеја и архива. Бројеви 7/2006, 8/2007. и 9/2008. у којима су публикована 44 рада све ширег круга сарадника, доприносе да у оквиру *Листе часописа у области друштвених наука* од 2008. часопис буде категоризован вредношћу М53.¹⁸ Од броја 8/2007. установљене су четири категорије текстова Студије (Studies), Архивистика и музеологија (Archival science and museology), Осврти и прилози (Reviews and contributions) и Прикази (Book reviews).

У сваком броју часописа, на просечно 250 страна било је по 13-18 објављених оригиналних научних текстова, као и приказа књига, изложби, часописа итд. Од 2011. године *Наша прошлост* добија међународну редакцију. Чланови Уређивачког одбора постају: проф. др Катрин Орел, француска историчарка, директорка истраживања у Националном центру за научна истраживања при париском универзитету, стручњак за средњу Европу и ауторка више значајних дела, која предаје у Паризу, Стразбуру и Будимпешти; проф. др Алексис Савидис, грчки византолог; др Михаела Симион, запослена у Националном историјском музеју Румуније; др Врбан Николаев Тодоров, доцент на Универзитету за националну и светску економију у Софији. Публиковањем часописа *Наша прошлост* од броја 12/2011. до броја 16/2015, са међународном редакцијом, стручној и широј јавности представљен је 71 текст домаћих и страних аутора, од којих 16 из области архивистике и музеологије и 14 приказа.

Одлазак у пензију Радомира Ристића, а недуго потом и смена Драгана Драшковића са функције директора Народног музеја Краљево, доводе до петог прекида у издавању часописа 2016. године. Иако је постојала жеља нове управе за континуираним издавањем часописа, тек иницијативом Дарка Гучанина, директора Народног музеја Краљево од јуна 2018. године, уз подршку колектива, на XXIV седници Управног одбора Народног музеја Краљево 24. јуна 2019. године донето је решење о формирању нове редакције часописа *Наша прошлост*. Татјана Михаиловић, музејски саветник Народног музеја Краљево, постаје једини уредник и члан осмочланог уређивачког одбора у чији састав су ушли: др Драган Војводић, редовни професор Филозофског факултета у Београду, дописни члан САНУ, Семинар за средњовековну уметност; др Мирослав Вујовић, ванредни професор Филозофског факултета у Београду, Катедра за класичну археологију; др Никола Крстовић, доцент Филозофског факултета у Београду, Семинар за музеологију и херитологију; др Владета Петровић, научни сарадник Историјског института у Београду; др Коста Николић, научни саветник Института за савремену историју у Београду, етнолог др Марко Стојановић,

¹⁸ *Листа часописа у области друштвених наука 2008.*

музејски саветник Етнографског музеја у Београду и по први пут биолог, др Зоран Марковић, музејски саветник Природњачког музеја у Београду.¹⁹ Историјски архив Краљево и Народни музеј Краљево упутили су позив заинтересованима да пошаљу радове за штампање двоброја *Наша прошлост* 17/18, чији излазак је реализован августа 2020. године. У позиву је наведено да се „у Зборнику објављују расправе, студије, прикази и критике са темама везаним за истраживања из области музеологије, архивистике, заштите споменика културе и природног наслеђа, херитологије, археологије, историје, нумизматике, историје уметности, етнологије, као и мултидисциплинарна истраживања у овим областима на подручју Краљева, Рашке и Врњачке Бање, али и ширим националним темама, које се преламају на овом простору.“²⁰ Испред установа издавача су Весна Милојевић, директорка Историјског архива Краљево и Дарко Гучанин, директор Народног музеја Краљево.

Уредници и чланови редакција часописа *Наша прошлост* 1964-2015.

Број / Година	Уредници часописа <i>Наша прошлост</i>	Чланови редакције / Уређивачког одбора
1/1964	Мирољуб Спасојевић, директор Историјског архива Краљево Друштво историчара Среза Краљево	Редакциони одбор
1-2/1967	Мирољуб Спасојевић, директор Историјског архива Краљево	Владимир Бережнов, Милутин Ерчевић, Јован Марковић, Мирољуб Спасојевић, Мирослав Стаменковић, Радомир Станић
1-2/1968	Мирољуб Спасојевић, директор Историјског архива Краљево	Адика Лазовић, Јован Кричковић, Мирољуб Спасојевић, Радомир Станић, Марија Урошевић

¹⁹ НМКВ, Решење о формирању нове редакције часописа *Наша прошлост*, 24. јун 2019.

²⁰ Доступно на: <http://arhivkraljevo.org.rs/poziv-za-dostavljanje-radova-za-zbornik-nasa-proslost-1718/>

1969-1970	Мирољуб Спасојевић, директор Историјског архива Краљево	Др Бранко Бошковић, др Бранислав Вранешевић, Ацика Лазовић, Јован Марковић, Мирољуб Спасојевић, Радомир Станић, Марија Урошевић
1971-1972	Мирољуб Спасојевић, директор Историјског архива Краљево	Др Бранко Бошковић, др Бранислав Вранешевић, Ацика Лазовић, Јован Марковић, Мирољуб Спасојевић, Радомир Станић
1973-1974	Мирољуб Спасојевић, директор Историјског архива Краљево	Ацика Лазовић, Јован Марковић, Мирољуб Спасојевић
1/1986	-Благомир Бишевац, директор Историјског архива Краљево -Милорад Михаиловић, директор Народног музеја Краљево.	Др Коча Јончић, Благомир Бишевац, мр Милан Матијевић, Милорад Михаиловић др Миодраг Петровић
2/1987	- Радомир Ристић, директор Историјског архива Краљево -Милорад Михаиловић, директор Народног музеја Краљево	Др Коча Јончић, мр Милан Матијевић, др Миодраг Петровић Радомир Ристић, Милорад Михаиловић,
3/1988 4/1989	- Радојица Ћирић, директор Историјског архива Краљево-Милорад Михаиловић, директор Народног музеја Краљево	Др Коча Јончић, мр Милан Матијевић, др Миодраг Петровић, Милорад Михаиловић, Радојица Ћирић
5/1992	- Радојица Ћирић, директор Историјског архива Краљево -Милорад Михаиловић, директор Народног музеја Краљево	Др Никола Пантелић, др Марко Поповић, др Миодраг Петровић, др Радош Љушић, др Момчило Исић, Милорад Михаиловић, Радојица Ћирић

6/2005 7/2006 8/2007 9/2008 10/2009 11/2010	-Драган Драшковић, директор Народног музеја Краљево - Радомир Ристић, директор Историјског архива Краљево	Мр Вера Богосављевић - Петровић, Драган Драшковић, др Коста Николић, проф. др Александар Палавестра, проф. др Радивој Радић, др Љубодраг П. Ристић, Радомир Ристић, проф. др Мирослав Тимотијевић, Вера Филиповић
12/2011 13/2012 14/2013 15/2014 16/2015	-Драган Драшковић, директор Народног музеја Краљево - Радомир Ристић, директор Историјског архива Краљево	Мр Вера Богосављевић-Петровић, Драган Драшковић, др Коста Николић, проф. др Александар Палавестра, проф. др Радивој Радић, др Љубодраг П. Ристић, Радомир Ристић, проф. др Мирослав Тимотијевић, Вера Филиповић. Чланови Уређивачког одбора из иностранства су: проф. др Катрин Орел (Француска) проф. др Алексис Савидис (Грчка) др Михаела Симион (Румунија) др Врбан Николаев Тодоров (Бугарска)

ОД РЕГИОНАЛНЕ ВАЖНОСТИ ДО НАЦИОНАЛНОГ ЗНАЧАЈА

Часопис у регионалном контексту

Постојање и издавање часописа *Наша прошлост* је подухват од вишеструке користи за издаваче Народни музеј Краљево и Историјски архив Краљево, захваљујући којем су постали препознатљиви у ширем научном и територијалном контексту.

- Запослени у краљевачком музеју и архиву добили су драгоцену могућност континуираног публиковања резултата свог рада и истраживања у стручној периодици, што их мотивише за даља прегнућа и олакшава пут за испуњавање услова за стицања стручних звања.

- Специјалне библиотеке Музеја и Архива негују размену стручних публикација са сродним институцијама, као најчешћи вид набавке. Часопис *Наша прошлост*, посебно од 2005. године, постаје врло цењена „монета“ у размењивању стручне литературе са бројним музејима, библиотекама, институтима, факултетима итд.

- Часопис *Наша прошлост*, допринео је да краљевачки музеј и архив, заједно са својим реномираним сарадницима, постану незаобилазни учесници, а неретко и главни носиоци обележавања градских манифестација и значајних датума, као што су Жички духовни сабор „Преображење“ и јубилеји. На промоцији часописа *Наша прошлост* 6/2005. у оквиру Четрнаестог Жичког духовног сабора „Преображење“ о часопису су говорили

професори др Радивоје Радић и др Мира Радојевић.²¹ Др Славенко Терзић је у Народном музеју Краљево одржао предавање „Стара Србија судбина једне српске историјске области“, у склопу Седамнаестог Жичког духовног сабора „Преображење“ 2008. године.²² Поводом 60 година постојања Народног музеја Краљево и 50 година Историјског архива Краљево, у априлу 2010. године проф. др Мирослав Тимотијевић и проф. др Радивоје Радић били су гости на промоцији часописа *Наша прошлост* 9/2008.²³ Као део програма Двадесет другог Жичког духовног сабора *Преображење* 2013. часопис су представили др Дејан Радичевић, др Радмила Радић, др Љубодраг П. Ристић.²⁴

- Новопокренута манифестација Музејског друштва Србије „Музеји Србије - Десет дана од 10 до 10“ две године заредом, 2015. и 2016. године, као део програма имала је промоције часописа *Наша прошлост*. Чланови редакције др Вера Богосављевић Петровић, музејски саветник Народног музеја у Београду, и Радомир Ристић, архивски саветник, говорили су у мају 2015. године на промоцији часописа *Наша прошлост* 15/2014. годину дана касније, радове у часопису *Наша прошлост* 16/2015. представили су др Милош Тимотијевић, музејски саветник Народног музеја Чачак, др Љубодраг Ристић, виши научни сарадник Балканолошког института САНУ, док је Татјана Михаиловић, музејски саветник Народног музеја Краљево прочитала приказ др Драгана Булатовића, професор Филозофског факултета Универзитета у Београду, који је био спречен да дође. Драган Драшковић је промоцију завршио, говорећи о плановима за наставак рада на седамнаестом броју *Наше прошлости*.²⁵

- Часопис је омогућио учешће Музеја и Архива у обележавању значајних државних јубилеја. Часопис *Наша прошлост* 7/2006, са фотографијом Манастира Жича из 1866. на корици и текстовима Зорице Златић Ивковић о најстаријем жичком зидном сликарству и Олега Ђорђевића о духовним саборима манастира Жича и владици Николају, био је посвећен обележавању осам векова манастира Жиче. На промоцији одржаној у Народном музеју Краљево, у марту 2007. године, о часопису су говорили др Миланка Тодић, редовни професор на Факултету примењених уметности у Београду, др Коста Николић, виши научни сарадник Института за савремену историју, и Радивоје Бојовић, историчар Народног музеја у Чачку.²⁶

²¹ Ана Гвозденовић, Мирјана Савић, *Преображења 20 година Жичког духовног сабора*, Краљево, 2011, 30.

²² Исто, 33.

²³ *Ибарске новости*, 9. април 2010, 10.

²⁴ Доступно на: <https://nmkv.rs/2013/08/promocija-casopisa-nasa-proslost-13/>

²⁵ Доступно на: <https://rtvkraljevo.com/2016/05/11/kraljevacki-muzej-ucesnik-manifestacije-muzeji-srbije-deset-dana-od-10-do-10/>

²⁶ *Ибарске новости*, бр. 2799, 13. април 2007, 14.

Национални значај часописа

Током рада на поновном покретању часописа директори Народног музеја Краљево и Историјског архива Краљево Драган Драшковић и Радомир Ристић су, у настојању да позиционирају часопис на високој лествици у научном животу Србије, окупили у уређивачком одбору истакнуте научне и културне раднике са Филозофског факултета Универзитета у Београду, института САНУ, Архива Србије и Народног музеја у Београду. Они су својим угледом у стручној јавности гарантовали квалитет часопису, што је утицало на то да се мрежа сарадника „Наше прошлости“ константно шири. Поред запослених у краљевачким установама Музеју и Архиву, у периоду од 2005. до 2015. године ауторски траг оставило је 80 научних радника из 39 других установа и институција, из земље и иностранства. Међу њима су три члана САНУ, 26 запослених на институтима, 17 запослених на факултетима, 20 запослених у музејима, осам запослених у архивима, два запослена у библиотекама, два запослена у Заводима за заштиту споменика културе, један запослен у Заводу за унапређење образовања и васпитања и један запослен у Заводу за заштиту природе Србије. Међу бројним радовима из области историје, својеврсне међаше у историографији и зачетке каснијих монографских издања, представљају текстови др Јованке Калић на тему крунидбених места првих српских владара династије Немањића, чланак др Славенка Терзића о настанку и нестанку историјско-географског термина *Стара Србија*, рад Михаила Војводића о Стојану Новаковићу, радови др Мире Радојевић о интелектуалцима у политици, Милораду Драшковићу у Првом светском рату и Милану Гавриловићу у Другом светском рату, чланак др Косте Николића и др Бојана Димитријевића о обрачуна ОЗНЕ са народним непријатељима (на основу архивске грађе која је дуго била недоступна), као и чланци др Радивоја Радића о разноврсним темама из историје Византије. Имена аутора текстова и чланова редакције сведоче о кредибилитету часописа који је деценијама трајао и надograђивао се.

Сарадници Народног музеја Краљево и Историјског Архива Краљево – аутори текстова у часопису *Наша прошлост* 6/2005-16/2015.

Редни број	Назив матичних установа и институција аутора	Име аутора/ауторке	Број радова
1.	Српска академија наука и уметности	Јованка Калић	1
		Михаило Војводић	1
		Никола Хајдин	1

2.	Филозофски факултет Универзитета у Београду	Арсен Ђуровић	2
		Данко Леовац	1
		Драган Војводић	2
		Душан Михаиловић	1
		Ђорђе Бубало	1
		Катарина Митровић	1
		Мира Радојевић	4
		Мирослав Поповић	1
		Мирослав Тимотијевић	1
		Радивој Радић	6
3.	Факултет за физичку хемију Универзитета у Београду	Даница Бајук Богдановић	1
		Иванка Холцлајтнер Антуновић	1
4.	Филозофски факултет Универзитета у Нишу	Божица Младеновић	1
		Славиша Недељковић	2
5.	Филозофски факултет Универзитета у Приштини - Косовска Митровица	Божидар Зарковић	1
		Бранка Гутољ	2
		Владан Виријевић	2
6.	Балканолошки институт САНУ	Биљана Сикимић	2
		Драгана Грбић	1
		Ђорђе С. Костић	1
		Јована Кулунџија	1
		Љиљана Стошић	2
		Милош Луковић	1
7.	Музиколошки институт САНУ	Весна - Сара Пено	1
8.	Институт за српски језик САНУ	Веселин Петровић	1
9.	Историјски институт Београд	Бојана Миљковић Катић	4
		Владета Петровић	1
		Гордана Гарић Петровић	1
		Дејан Булић	1
		Радомир Ј. Поповић	1
		Славенко Терзић	1
		Срђан Катић	1
		Урош Татић	1
10.	Институт за савремену историју Београд	Бојан Б. Димитријевић	2
		Коста Николић	3
		Милан Кољанин	1
11.	Институт за новију историју Србије Београд	Наташа Милићевић	1
12.	Археолошки институт Београд	Драгана Антоновић	1
13.	Институт за историју уметности Филозофског факултета Београд	Милан Радујко	1
14.	Институт за водопривреду „Јарослав Черни“ Београд	Момир Вукадиновић	1
15.	Институт за нуклеарне науке „Винча“	Велибор Андрић	1

16.	Институт за српску културу Приштина, Лепосавић	Иван М. Бецић	3
		Јован Симијановић	1
17.	Музеј уметности у Темишвару	Виктор Нојман	1
		Марчела Опреску	1
18.	Народни музеј Београд	Биљана Ђорђевић	2
		Вера Богосављевић Петровић	3
		Дубравка Прерадовић	1
		Јелена Марковић	1
		Милица Марић Стојановић	1
		Татјана Цвијетићанин	1
19.	Историјски музеј Србије Београд	Андреј Вујновић	1
20.	Музеј Историје Југославије Београд	Веселинка Кастратовић Ристић	1
		Катарина Живановић	1
21.	Музеј жртава геноцида Београд	Ненад Антонијевић	1
22.	Музеј науке и технике Београд	Снежана Тошева	1
23.	Музеј града Новог Сада	Драго Његован	1
		Радован Бунарџић	1
24.	Народни музеј Крагујевац	Дејан Обрадовић	1
25.	Народни музеј Крушевац	Душан Рашковић	2
26.	Народни музеј Чачак	Катарина Дмитровић	1
		Милош Тимотијевић	4
27.	Музеј Старо село Сирогојно	Зорица Златић Ивковић	1
28.	Централни државни архив Софија, Бугарска	Милена Милчева	1
29.	Архив Србије	Мирјана Богосављевић	1
		Нада Љушић	2
		Татјана Драгићевић	1
30.	Историјски архив Београда	Јованка Веселиновић	1
31.	Историјски архив Панчево	Милан Јакшић	1
32.	Историјски архив Јагодина	Оливер Ђорђевић	1
33.	Историјски архив Чачак	Горан Давидовић	1
34.	Републички завод за заштиту споменика културе Београд	Радиша Жикић	1
35.	Завод за заштиту споменика културе у Панчеву	Димитрије Љ. Маринковић	2
36.	Завод за унапређење образовања и васпитања	Александар Ђ. Маринковић	1
37.	Завод за заштиту природе Србије	Душан Мијовић	1
38.	Народна библиотека Србије	Марија Богдановић	1
39.	Универзитетска библиотека „Светозар Марковић“ Београд	Зоран Бајин	1

Summary

Mirjana Savić, Nemanja Trifunović
PAPER “NAŠA PROŠLOST” (OUR PAST) IN SCIENTIFIC AND
CULTURAL PANORAMA OF SERBIA

Evolution of *Our Past* journal from a county newspaper started in 1964 to a multidisciplinary publication of national significance is due to a fruitful collaboration between the National Museum of Kraljevo and the Historical Archives of Kraljevo. Publication of the journal has been discontinued five times. The most severe occurred in 1975, due to political reasons, when the District Court in Kraljevo issued a proclamation to forbid printing and to withdraw the last issue of the journal. It resulted in an 11-year publishing interruption. Nevertheless, the commitment and dedication of the executives and employees of these two institutions have contributed much to each re-launch of the journal, quality of papers, number of authors and collaborators, and its visual identity, as well. A new series was initiated in 1986, and had 5 volumes, but was interrupted in 1992, due to the lack of financing. The period between 2005 and 2015, with a resumed numeration (from 6/2005 to 16/2015) is experienced as the golden age of *Our Past*

journal. The editorial board gathered well-reputed professionals in science and culture, and in 2008 the publication was included on the Scientific Journal Ranking List, M53 category. In 2011 an international editorial team was set up, which led to a continuous growth of the network of associates – prominent scientists in the country and abroad and young researcher who had their first publications in the journal. From 1964 to 2015 a total of 354 papers in the field of history, archeology, history of arts, museology, archival studies, ethnology, numismatics, genealogy, methodology, geography and natural sciences were published. Beside the authors employed in the local institutions of the Museum and the Archives, there also were 80 external authors from 39 various institutions and organizations, faculties, institutes, museums, archives, libraries, and offices, national and international. Editorial staff changes in 2016 caused the publication of the journal to interrupt for the fifth time. After a three-year-break, in the current year, a new volume of the journal is expected to be released, with the numeration emphasizing the continuation with previous issues.